

Szanowni Państwo!

Narodowy Instytut Dziedzictwa, wydawca „Ochrony Zabytków”, powstał w 2011 roku i już świętuje jubileusz 50-lecia działalności. Jak to możliwe? Narodowy Instytut Dziedzictwa, dawniej Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków jest bowiem prawnym następcą wielce zasłużonej dla polskiego konserwatorstwa instytucji – Ośrodka Dokumentacji Zabytków. ODZ został powołany do życia przez ówczesnego Ministra Kultury i Sztuki w 1962 roku i z sukcesem realizował swoje zadania przez cztery kolejne dekady. W 2002 roku z dawnego ODZ oraz Ośrodka Ochrony Zabytkowego Krajobrazu powstał Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, do którego w roku 2007 dołączono Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego. W 2011 roku decyzją ministra kultury i dziedzictwa narodowego KOBiDZ zmienił nazwę na Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Postanowiliśmy uczcić ten piękny jubileusz specjalnym wydaniem naszego pisma. Znajdą w nim Państwo informacje zarówno o czterdziestoletnim dorobku Ośrodka Dokumentacji Zabytków oraz przypomnienie działalności Ośrodka Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, jak i Ośrodka Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego, które to instytucje z czasem utworzyły KOBiDZ, a następnie NID.

Ostatni numer jubileuszowy „Ochrony Zabytków”, z okazji 40-lecia ODZ, ukazał się równo dekadę temu, na początku 2002 roku („Ochrona Zabytków” nr 1 z 2002 r.). Kilka miesięcy później ODZ przestał istnieć w swojej dotychczasowej formie. Jego idee kontynuował Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, a następnie Narodowy Instytut Dziedzictwa. Obecny numer jubileuszowy różni się jednak od tego sprzed dziesięciu lat. Kolejne artykuły zostały zestawione w taki sposób, aby ukazać ciągłość realizowanej misji naszej instytucji – artykułom historycznym towarzyszą teksty obecnych pracowników NID, którzy prezentowane projekty kontynuują, dostosowując je jednak do współczesnych oczekiwań odbiorców i wykorzystując najnowszą metodologię. Nowatorstwo zresztą od samego początku było wizytówką ODZ – była to wszak jedna z pierwszych konserwatorskich instytucji na świecie, która w sposób zestandaryzowany gromadziła dokumentację o zasobie zabytkowym całego kraju. Warto o tym pamiętać.

Zmieniająca się rzeczywistość każe dostosowywać metodykę naszych działań do wyzwań współczesności, jednak misja ODZ, zdefiniowana w statucie sprzed pół wieku pozostaje aktualna: „usprawnienie inwentaryzacji zabytków dla racjonalnego planowania ich odbudowy i konserwacji”. Dziś oczywiście nie odbudowuje się już zabytków, ale misją NID nadal pozostaje tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa poprzez gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wyznaczanie standardów ich ochrony i konserwacji oraz kształtowanie świadomości społecznej celem zachowania dziedzictwa kulturowego Polski dla przyszłych pokoleń.

Narodowy Instytut Dziedzictwa działa na styku wielu różnych obszarów aktywności państwa i społeczeństwa – stąd mnogość naszych projektów i różnorodność grup docelowych. W konsekwencji niezwykle trudno jest dotrzeć z informacją o pełnym spectrum naszej działalności do wszystkich zainteresowanych.

Niniejszy tom także nie pomieścił artykułów dotyczących całej aktywności NID. Brakuje chociażby omówienia całego obszaru współpracy międzynarodowej, w tym tak ważnych zagadnień jak realizacja części zapisów konwencji Światowego Dziedzictwa UNESCO, czy realizowanej z powodzeniem od kilku lat współpracy eksperckiej z Radą Europy i Komisją Europejską. Nie wspominamy także o naszej aktywności na polu wspie-

rania działań konserwatorskich na Ukrainie i Białorusi, ani o wieloletnim programie rewitalizacji Parku Mużakowskiego, którym zresztą NID zarządza bezpośrednio. Nie ma mowy o roli NID w procesie uznawania najcenniejszych obiektów za Pomniki Historii i naszych intensywnych staraniach stworzenia ich silnej marki. Nie ma też omówienia wielu innych obszarów aktywności NID – nie dlatego, że są one mniej ważne, ale dlatego, że na wszystko po prostu nie starczyło miejsca.

Przede wszystkim jednak ideą tego szczególnego numeru „Ochrony Zabytków” było pokazanie pierwotnych zadań ODZ oraz sposobu, w jaki dziś ich realizację kontynuuje NID. A zadań ciągle przybywa i będzie jeszcze wiele okazji, żeby o nich pisać, także na tych łamach. Zgodnie ze złożoną w poprzednim numerze obietnicą, „Ochrona Zabytków” trwale się zmienia, jest coraz ciekawsza i bliższa realnym i bieżącym problemom konserwatorskim.

Przygotowując ten numer specjalny przyjęliśmy założenie, że każdy z nas ma prawo do swoich wspomnień i traktujemy zamieszczone teksty jako dzieła autorskie. Dotyczy to szczególnie tych autorów, którzy z ODZ i innymi przodkami NID byli związani wiele lat temu i patrzą na pół wieku dokonań z nieco innej perspektywy. W niektórych z nich nie brak krytyki naszych obecnych działań, którą z pokorą przyjmujemy i za którą w tym miejscu pragnę bardzo podziękować.

Artykuły pióra obecnych pracowników NID podlegały zgoła innej zasadzie – nie ma w nich krytyki czasów minionych, nie to jest naszą rolą, bo czujemy się kontynuatorami idei ODZ sprzed 50 lat i mimo różnych zakrętów historii naszym zadaniem jest kontynuować tę misję i starać się ją wypełniać jak najlepiej. Nie chcemy krytykować tego co było, ale ewaluować i dostosowywać do wymogów współczesności. Wierzę, że to się nam udaje i mam nadzieję, że taki też będzie Państwa odbiór.

Na zakończenie, zapraszając do lektury, pozostaje mi życzyć wszystkim Państwu, przede wszystkim dawnym i obecnym pracownikom i współpracownikom ODZ, OOZK, ORBA, OODA, KOBiDZ oraz NID, a w szczególności wszystkim byłym dyrektorom tych szacownych instytucji, wszystkiego najlepszego z okazji jubileuszu 50-lecia. Pragnę podziękować za Państwa pracę, wiedzę oraz pasję – pasja, zaangażowanie i osobisty stosunek do podejmowanych zadań, do polskich zabytków łączą bowiem autorów minionych sukcesów ODZ i dzisiejszych twórców wizerunku Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Paulina Florjanowicz

Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Dear Readers!

The National Board of Poland, the publisher of the *Ochrona Zabytków* magazine, was established in 2011, but is already celebrating the 50th anniversary of its activity. How is that possible? The National Board of Poland, formerly the National Centre for Research and Documentation of Monuments, is the legal successor of the Centre for Documentation of Monuments (CDM) – an institution to which the Polish conservation owes very much. CDM has been established by the then Minister of Culture and Art in 1962 and accomplished its tasks successfully for four successive decades. In 2002 the former CDM and the Centre for the Protection of Historic Landscape were merged to establish the National Centre for Research and Documentation of Monuments (NCRDM), into which the Centre for the Protection of Archaeological Heritage was incorporated in 2007. In 2011, by the decision of the Minister of Culture and National Heritage, NCRDM changed its name to the National Heritage Board of Poland.

We decided to celebrate this magnificent anniversary with a special issue of our magazine. It will contain information about achievements of the Centre for Documentation of Monuments during 40 years of its existence and about the activities of the Centre for the Protection of Historic Landscape and the Centre for the Protection of Archaeological Heritage, i.e., the institutions on the basis of which NCRDM and later the National Heritage Board of Poland was established.

The last jubilee issue of *Ochrona Zabytków* was published on the occasion of the 40th anniversary of CDM exactly 10 years ago, at the beginning of 2002 (*Ochrona Zabytków* no. 1, 2002). A few months later, CDM ceased to exist in its then-current structure. Its ideas were continued by the National Centre for Research and Documentation of Monuments and later the National Heritage Board of Poland. However, the current jubilee issue is different from the one published 10 years ago. Successive articles were arranged in a manner showing the continuity of the mission of our institution; articles on historical topics are accompanied by texts of current employees of the National Heritage Board of Poland (NHB), who continue the presented projects, at the same time adapting them to contemporary expectations of recipients and making use of the latest methodology. Anyway, innovation was the trademark feature of CDM – after all, it was one of the first conservation institutions in the world that collected documentation about historic object resources of the entire country in a standardised manner. It is something worth remembering.

In the changing reality, we have to adapt the methodology of our activities to challenges of contemporary times, but the mission of CDM that was defined in its statutes 50 years ago remains valid: „to improve the stock-taking of monuments for the rational planning of their reconstruction and conservation”. Obviously, monuments are no longer reconstructed today, but the mission of NHB is still to create the basis for the sustainable preservation of heritage by gathering and disseminating knowledge about historical monuments, by setting standards for their protection and conservation, and by raising the social awareness of Polish cultural heritage in order to preserve it for posterity.

The National Heritage Board of Poland acts at the intersection of many different fields of activity of the state and society and, therefore, runs a multitude of projects addressed to diverse target groups. Consequently, it is extremely difficult to pass information about the full scope of our activity to all interested persons.

This volume does not contain all articles concerning the entire activity of NHB, either. For instance, the entire area of international co-operation was not covered, including important issues such as the implementation of part of the provisions of the UNESCO World Heritage Convention, or expert co-operation with the Council of Europe and the European Commission that has been carried out successfully for a few years. There is also no mention of our activity concerning the support of conservation initiatives in the Ukraine and Belarus or the long-term program of revitalisation of the Muskau Park, which is managed directly by NHB. The role of NHB in the recognition of the most valuable objects as Monuments of History and our intense efforts to create their strong brand are not mentioned, either. Many other areas of NHB's activity were not covered as well – not because they are less important, but because there was not enough space to write about everything.

However, the primary idea of this special issue of *Ochrona Zabytków* was to present the original tasks of CDM and the manner in which their implementation is continued by NHB today. And the number of these tasks is continuously increasing and there will be many opportunities to write about them, also in this magazine. According to the promise made in the previous issue, *Ochrona Zabytków* is being transformed into a more interesting magazine that reflects more closely real and current conservation issues.

When preparing this special issue, we assumed that each of us had the right to include his own memories and we treat the published texts as authors' works. This applies particularly to the authors who participated in activities of CDM and other predecessors of NHB and look back on 50 years of achievements from a slightly different perspective. Some of them contain critical remarks about our current activities, which we humbly accept and for which I would like to thank very much here.

Articles by current employees of NHB were written according to a completely different principle – they contain no criticism of the past. This is not our role, because we feel that we continue the idea of CDM formulated 50 years ago and, in spite of various twists and turns of history, our task is to pursue this mission and try to fulfil it as best as possible. We do not want to criticise things from the past, but to evolve and adapt our current activities to requirements of contemporary times. I believe that we succeed in doing this and I hope that you have this feeling, too.

Finally, let me wish all of you, including former and current employees and collaborators of CDM, CPHL, the Centre for Archaeological Rescue Research, CPAH, NCRDM and NHB, in particular all former directors of those renowned institutions, all the best on the occasion of the jubilee of the 50th anniversary. I would like to thank you for your work, knowledge and passion, because it is the passion, commitment and personal attitude to the tasks being undertaken that connects authors of past successes of CDM with today's creators of the image of the National Heritage Board of Poland.

Paulina Florjanowicz

Director of the National Heritage Board of Poland